

Софія ХРАМОВА,

курсантка 3 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Середницька Інга

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАННЯ ОСОБИ БЕЗВІСНО ВІДСУТНЬОЮ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність теми випливає в тому, що в житті можливі випадки, коли громадянин тривалий час відсутній на місці постійного проживання. Він не повідомляє про себе, а заходи по встановленню цих відомостей не дають позитивних результатів. Виникає невизначеність у правовідносинах за участю відсутнього. Якщо він живий, а відсутність сталася з незалежних від нього причин, необхідно вжити заходів по збереженню його майна, задоволенню вимоги його кредиторів тощо.

З огляду на воєнний стан, численні вбивства та викрадення громадян України російськими окупантами, встановлення юридичного факту безвісно відсутньої особи в судовому порядку та набуття статусу особи, зниклої безвісти, є важливим та актуальним для рідних такої особи, а також необхідним для ефективного захисту її прав та водночас прав і обов'язків її близьких.

Законом України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» визначено, що *особою, зниклою безвісти* вважається фізична особа, стосовно якої немає відомостей про її місце перебування на момент подання заявником заяви про її розшук.

Цей Закон визначає правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та забезпечує правове регулювання суспільних відносин, пов'язаних із набуттям правового статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, з обліком, розшуком та соціальним захистом таких осіб і членів їхніх сімей.

Для цілей цього Закону особливими обставинами вважаються збройний конфлікт, воєнні дії, тимчасова окупація частини території України, надзвичайні ситуації природного чи техногенного характеру [4].

Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а

також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Особа, яка зникла безвісти в зоні збройного конфлікту під час проходження нею військової служби або за будь-яких інших обставин, що підтверджують факт перебування особи у цій зоні вважається *особою, зниклою безвісти у зв'язку зі збройним конфліктом*.

Особа, яка зникла безвісти у зв'язку зі збройним конфліктом, воєнними діями, заворушеннями всередині держави або у зв'язку з надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру або іншими подіями, що можуть спричинити масову загибель людей вважається особою, зниклою безвісти за особливих обставин [2].

Особа набуває статусу такої, що зникла безвісти, з моменту подання заявником заяви про факт зникнення особи безвісти та її розшук або за рішенням суду (про визнання фізичної особи безвісно відсутньою) та вважається зниклою безвісти до моменту припинення її розшуку (до встановлення місцеперебування, місця поховання чи місцеперебування останків особи, зниклої безвісти).

Для визнання особи безвісно відсутньою необхідні такі умови:

- відсутність особи у місці її проживання більше одного року;
- відсутність відомостей про місце перебування фізичної особи;
- неможливість установити місце перебування фізичної особи. За правилом ст. 248 ЦПК України, суд встановлює зазначені обставини шляхом надіслання запитів до житлово-експлуатаційних організацій, органів внутрішніх справ, органів місцевого самоврядування за останнім місцем проживання відсутнього, викликом свідків;

- наявність у заявника юридичної заінтересованості у визнанні особи безвісно відсутньою. Така умова впливає зі змісту ст. 247 ЦПК України, відповідно до якої у заяві про визнання фізичної особи безвісно відсутньою має бути зазначено, для якої мети необхідно заявникові визнати фізичну особу безвісно відсутньою;

- подана до суду заява про визнання особи безвісно відсутньою.

Правові наслідки визнання особи безвісно відсутньою передбачені в ст. 44 ЦК і полягають у наступному :

1. На підставі рішення суду про визнання фізичної особи безвісно відсутньою нотаріус за останнім місцем її проживання описує належне їй майно та встановлює над ним опіку.

2. За заявою заінтересованої особи або органу опіки та піклування над майном фізичної особи, місце перебування якої невідоме, опіка може бути встановлена нотаріусом до ухвалення судом рішення про визнання її безвісно відсутньою.

3. Опікун над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, або фізичної особи, місце перебування якої невідоме, приймає виконання цивільних обов'язків на її користь, погашає за рахунок її майна борги, управляє цим майном в її інтересах.

4. За заявою заінтересованої особи опікун над майном фізичної особи, яка визнана безвісно відсутньою, або фізичної особи, місце

перебування якої невідоме, надає за рахунок цього майна утримання особам, яких вони за законом зобов'язані утримувати.

5. Припиняються зобов'язання, які мають особистий характер і тісно пов'язані з особистістю визнаної безвісно відсутньою особи, зокрема, представництво за довіреністю (п. 6 ч. 1 ст. 248 ЦК).

6. Відповідно до ст. 107 СК чоловік чи дружина визнаної безвісно відсутньою особи може розірвати шлюб у спрощеному порядку – через органи реєстрації актів громадянського стану [1].

Законом України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» визначено, що члени сім'ї особи, зниклої безвісти, мають право на призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника, у порядку встановленому Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»:

непрацездатні члени сім'ї особи, зниклої безвісти, які були на її утриманні (незалежно від наявного в особи, зниклої безвісти, страхового стажу);

діти особи, зниклої безвісти (незалежно від того, чи були вони на її утриманні такої особи);

батьки і чоловік (дружина) особи, зниклої безвісти, які не були на її утриманні (якщо внаслідок такого зникнення вони втратили джерело засобів до існування).

Право на отримання відповідної пенсії виникає через один місяць з дня внесення відповідним територіальним органом Національної поліції України до Єдиного реєстру досудових розслідувань інформації про безвісне зникнення особи.

Виплата такого виду пенсії членам сім'ї особи, зниклої безвісти здійснюється за весь час, протягом якого особа, зникла безвісти, зберігає цей правовий статус.

Разом з цим, у разі смерті особи, яка мала статус зниклої безвісти, чи визнання її померлою у встановленому законодавством порядку, родичі такої особи мають право на звернення для отримання пенсії у зв'язку з втратою годувальника на загальних підставах, передбачених Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Якщо фізична особа, яка була визнана безвісно відсутньою, з'явилася або якщо одержано відомості про місце її перебування, суд за місцем її перебування або суд, що постановив рішення про визнання цієї особи безвісно відсутньою, за заявою цієї особи або іншої заінтересованої особи, скасовує рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою.

Фізична особа може бути оголошена судом померлою, якщо у місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування протягом трьох років, а якщо вона пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку, – протягом шести місяців (ст. 46 ЦК України) [3].

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

2. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 р. № 2526-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

3. Стаття Процедура визнання особи безвісно відсутньої під час воєнного стану. *Юрфема. ua. Асоціації жінок юристок*. від 15.04.2022. URL: [http://jurfem.com.ua/protsedura-vyznannya-osoby-bezvisno-vidsutnyoyu-pid-chas-voennoho-stanu/#:~:text="](http://jurfem.com.ua/protsedura-vyznannya-osoby-bezvisno-vidsutnyoyu-pid-chas-voennoho-stanu/#:~:text=)

4. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. Закон України» В редакції Закону від 12.07.2018 р. № 2191-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. №38. ст.280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#Text>.

УДК 347.91/.95(477)«364»

Олена ЦЕРКОВНА,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Понад 210 днів на території України ведуться бойові дії, українці мужньо обороняються від збройного нападу росії. З 24 лютого 2022 року на території нашої держави запроваджено воєнний стан, який було продовжено низкою указів Президента України, зокрема останній від 12 серпня 2022 року № 573/2022 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні», затвердженим законом № 2500-IX від 15.08.2022 року.

В умовах воєнного стану держава максимально старіється налагодити й забезпечити стабільну роботу всіх її органів. Проте, живучи в реаліях сьогодення, бачимо, що важко забезпечити безперервну діяльність державних інституцій так, як це було в Україні у мирний час. Не стала винятком і судова система.

Забезпечення належного та безперервного функціонування діяльності судової системи в умовах воєнного стану є дуже важливим. Згідно із ст. 55 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» припинення роботи суду у зв'язку зі військовими діями, за рішенням Вищої ради правосуддя, ухваленим на підставі подання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, суддя може бути, за його згодою, відряджений до іншого суду того самого рівня і спеціалізації для здійснення правосуддя. Якщо обставини, що були підставою відрядження судді, продовжують існувати, за зверненням голови суду, до якого суддя відряджений, та за згодою такого судді Вища рада правосуддя продовжує строк відрядження, але не більше ніж на один рік. Загальний строк відрядження не може перевищувати два роки [1].